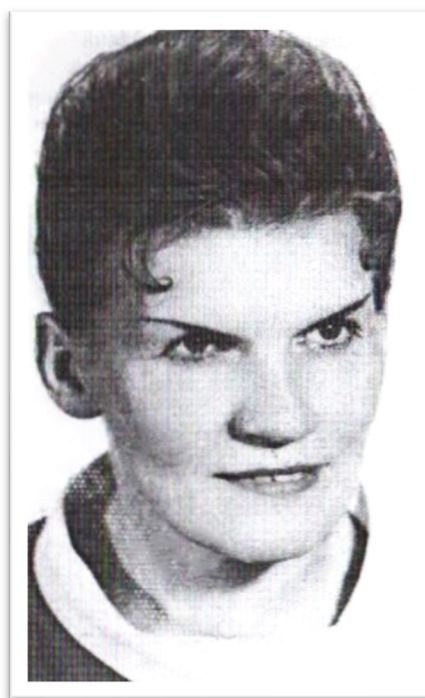

ZUZANNA PAWŁOWSKA

* 5 XI 1926, Zaduszniki

† 10 VIII 2007, Olsztyn

Zuzanna Strygner urodziła się w piątek 5 listopada 1926 roku w Zadusznikach, niewielkiej wsi należącej obecnie administracyjnie do województwa kujawsko-pomorskiego, powiatu lipnowskiego, gminy Wielgie¹. Jej ojciec, Eugeniusz Aleksander Strygner (11 I 1896 – 7 X 1979), przyszedł na świat w robotniczej rodzinie niemieckiej, spolonizowanej w linii męskiej, w Dobrzyniu nad Drwęcą. Był synem kominiarza Stanisława Strygnera (1871 – 12 X 1930)² i Heleny Zofii Strygner z d. Marchlewskiej³ (1876 – po

¹ Portret otwierający biogram pochodzi z czasopisma „Znad Pisy” (1996, nr 3, s. 50). Dziękuję Pani dr Anecie Karwowskiej, dyrektorce Muzeum Ziemi Piskiej w Pisz, będącego wydawcą tego periodyku, za wyrażenie zgody na opublikowanie zdjęcia. Niektóre szczegóły biograficzne dotyczące Zuzanny Pawłowskiej znalazłem na stronie internetowej „Stary Ogólniak w Pisz”; <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1084058033517714&id=100057405821836&set=a.528575239065999> (7 II 2025).

² Stanisław Strygner został pochowany na cmentarzu parafialnym w Lipnie (kwatery 10, rząd 0, numer grobu 4902).

³ Helena Zofia Marchlewska była spokrewniona z Julianem Marchlewskim (1866–1925), działaczem polskiego i międzynarodowego rewolucyjnego ruchu robotniczego i komunistycznego.

1945)⁴. W 1914 roku Eugeniusz Strygner ukończył rosyjskie Państwowe Seminarium Nauczycielskie Męskie w Wymyślinie⁵, a od 19 kwietnia 1915 roku rozpoczął pracę w zawodzie nauczycielskim w szkole w Lipnie. Był tutaj do 1917. Między 1917 a 1920 nauczał w Trutowie, powiat Lipno. W latach 1921–1931 kierował Publiczną Szkołą Powszechną w Zadusznikach w powiecie lipnowskim. Tam należał do radykalnego Stronnictwa Chłopskiego „Wyzwolenie” i był jego sekretarzem. Za tę działalność ówczesny kurator warszawski pod naciskiem lokalnego środowiska świeckiego i klerykalnego przeniósł Eugeniusza Strygnera do 4-klasowej Publicznej Szkoły Powszechnej w Sierzchowach w powiecie rawskim⁶, co zostało odebrane przez nauczyciela jako krzywda ze strony rządów sanacji. Tutaj pracował w latach 1931–1933. W roku szkolnym 1933/1934 znalazł zatrudnienie w 1-klasowej szkole w Lesisku w powiecie rawskim. Od 1935 do 1949 nauczał w miejscowości Wojska-Wilkowice w powiecie rawskim. Od 1940 do 1945 należał do organizacji „Miecz i Pług”. 8 lutego 1946 wstąpił w Wilkowicach do Polskiej Partii Robotniczej. Był aktywistą podczas referendum (1946) i pierwszych wyborów do Sejmu PRL (1947). Po wstąpieniu do PPR powierzono mu kierowanie szkołą w Wojskiej-Wilkowicach (1946–1949). Na pewien czas powrócił do Zadusznik, by pokierować dawną swoją szkołą (1949–1951)⁷. Spotkał się tam jednak z wrogim nastawieniem społeczności wiejskiej, stąd kolejna przeprowadzka, tym razem do Woli w powiecie lipnowskim i objęcie tam posady kierownika szkoły (1952–1953). W piśmie II sekretarza KM PZPR w Olsztynie, Bolesława Karpowicza, z 10 VI 1975, napisano, że „Towarzysz Eugeniusz Strygner posiada skryształizowany światopogląd i w takim duchu wychował czworo dzieci, które są aktywnymi członkami partii”.

Matka Zuzanny Strygner – to Irena Strygner z d. Laskowska (26 VIII/8 IX 1903 – 8 XII 1971)⁸. Po wyjściu za mąż zajmowała się prowadzeniem domu i wychowaniem czworga dzieci. Ojcem Ireny Laskowskiej, urodzonej w Świątkowiznie⁹, był rolnik z Zadusznik – Antoni Laskowski (1870–?), a matką – Helena Stefania Laskowska

⁴ Stanisław Strygner i Helena Zofia Strygner pobrali się 9/21 XI 1894 roku w Lipnie. Z tego związku oprócz syna Eugeniusza Aleksandra urodziły się jeszcze dwie córki: Walerya Marianna w 1897 i Alina Wiktoria w 1902.

⁵ Zob. Z. Jankowski, *Państwowe Seminarium Nauczycielskie Męskie w Wymyślinie (1867–1916 i 1919–1936)*, „Notatki Płockie” 1997, nr 4/173, s. 9–20; M. Krajewski, *Wspomnienia i galeria serdeczna. Wymyślin w pamięci nauczycieli i wychowanków z pełnym ich wykazem (1867–1969)*. Wybór, wstęp i opracowanie M. Krajewski; https://kpbc.umk.pl/Content/92717/Licencje_076_10.pdf (8 II 2025). Wymyślin jest obecnie niestandardyzowaną częścią miasta Skępe w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie lipnowskim, w gminie Skępe. Seminarium nauczycielskie w Wymyślinie powołano do życia w 1867 roku i funkcjonowało ono do 1936.

⁶ Zaduszniki od miejscowości Sierzchowy dzieli odległość ok. 230 km.

⁷ W zakładce *Historia Szkoły Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Zadusznikach* jest podana błędna cezurą: 1948–1950. Nie pokrywa się ona z okresami przywoływanymi w autobiografiach Eugeniusza Strygnera; <https://spzaduszniki.pl/cms/17784/historia> (8 II 2025).

⁸ Rodzice Zuzanny Strygner i jej siostra Aniela są pochowani we wspólnej mogile na cmentarzu komunalnym w Olsztynie przy ul. Poprzecznej (kwatery 13 B, rząd 1, numer grobu 6).

⁹ Świątkowizna to niewielka wieś położona obecnie w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie włocławskim, w gminie Fabianki.

z d. Bigoszevska (1873-?). Rodzice Zuzanny Strygner pobrali się w 1923 roku w parafii Zaduszniki. Zuzanna miała troje rodzeństwa: dwie starsze siostry – Alinę (17 II 1924 – 12 V 2008)¹⁰, i Halinę (11 IV 1925 – 17 IV 2018; po mężu Cholewińska)¹¹, obie urodzone w Zadusznikach, oraz brata Mirosława¹².

Zuzanna Pawłowska zdobyła wykształcenie na poziomie podstawowym przed 1939 rokiem. Egzamin maturalny złożyła już po wyzwoleniu – w Liceum Ogólnokształcącym w Kwidzynie w roku szkolnym 1946/1947¹³, po czym podjęła studia wyższe I stopnia w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi, które ukończyła w 1950 roku, uzyskując kwalifikacje do nauczania języka polskiego i historii w szkołach stopnia podstawowego i licealnego. Po wyjściu za mąż w 1949 roku za Jana Pawłowskiego (22 I 1927 – 30 V 1998) przyjęła nazwisko Pawłowska.

Zaraz po studiach Zuzanna Pawłowska otrzymała nakaz i skierowanie do pracy, najprawdopodobniej do Państwowego Liceum Pedagogicznego dla Wychowawczyń Przedszkoli w Szczytnie. Na pewno w roku szkolnym 1952/1953 była tutaj nauczycielką. Na temat Zuzanny Pawłowskiej jako dyrektorki i pedagoga szczycieńskiego Liceum Ogólnokształcącego wiadomo bardzo niewiele. W archiwum Szkoły nie zachowały się dokumenty, które zawierałyby jakiekolwiek dane kadrowe na jej temat, jak m.in. miejsce i data urodzenia, i które pozwoliłyby na dokładne prześledzenie ścieżki edukacyjnej i zawodowej tej nauczycielki. Pewne jest natomiast, że na podstawie pisma z 11 grudnia 1953 (sygn. O.II-11a/100/53), podpisanego przez Tadeusza Sztejnerta, kierownika Wydziału Oświaty PWRN w Olsztynie, dokonano przeniesienia Zuzanny Pawłowskiej – ze względów organizacyjnych – na stanowisko nauczycielki Liceum Ogólnokształcącego w tymże mieście (nr pisma w LO: 658/53). Decyzja ta wpłynęła do szczycieńskiego LO 23 grudnia 1953, podobnie jak inne pismo związane z zainteresowaną, czyli dokument z 11 XII 1953 (sygn. O.II-11a/100/53), podpisana również przez Tadeusza Sztejnerta, o powierzeniu Zuzannie Pawłowskiej obowiązków dyrektora szczycieńskiego LO. Ten akt także nadszedł ze sporym opóźnieniem, bo dopiero 23 grudnia 1953 roku (nr pisma w LO: 659/53). Wiadomo z niego m.in., że za pełnienie funkcji dyrektora Zuzanna Pawłowska otrzymywała dodatek w wysokości 215 zł miesięcznie.

Trzeba podkreślić, że Zuzanna Pawłowska miała zaledwie 27 lat, gdy z awansu politycznego zastąpiła niespodziewanie na stanowisku dyrektora LO Michała Leśniewskiego (1896–1966), usuniętego nieoficjalnie z urzędu co najmniej z dwóch

¹⁰ Alina Strygner ukończyła Uniwersytet Łódzki. Po studiach otrzymała nakaz pracy i trafiła do Olsztyna. W latach 70., XX w. była nauczycielką tutejszego Technikum Elektrycznego. Stale opiekowała się ojcem od 1970 roku. Mieszkała wtedy razem z nim w Olsztynie przy ul. Marii Grzegorzewskiej 2.

¹¹ W latach 70. XX w. Halina Cholewińska była nauczycielką Szkoły Podstawowej nr 10 w Olsztynie. Jest pochowana na cmentarzu komunalnym w Malborku (kwatery I-F3, rząd 5, numer grobu 144).

¹² Ppłk Mirosław Strygner był w latach 70. XX w. kierownikiem cyklu politycznego w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Łączności w Zegrzu k. Warszawy.

¹³ Nazwisko Zuzanny Strygner figuruje wśród absolwentów kwidzyńskiego LO (rocznik 1946/1947); <https://zsokwidzyn.pl/wp-content/uploads/2016/12/absolwenci-1945-%E2%80%93-2016.pdf> (9 II 2025).

powodów: 1) nie wstąpił do PZPR, 2) odmówił zwolnienia ks. Władysława Łaniewskiego (1909–1993) ze stanowiska nauczyciela religii bez podania pisemnej przyczyny. Olsztyński Wydział Oświaty utracił za jednym pociągnięciem dwie charyzmatyczne w tym środowisku osoby: i ks. Łaniewskiego, i dyrektora Leśniewskiego. O tych zdarzeniach minionego okresu wspomina m.in. syn Profesora Leśniewskiego, Janusz Leśniewski, w swoich memuarach¹⁴.

Niewykluczone, że nagłe awansowanie Zuzanny Pawłowskiej na tak wysokie stanowisko w tak młodym wieku mogło mieć związek z jej przynależnością do PZPR oraz mocną pozycją polityczną jej ojca, Eugeniusza Strygnera, który na Warmię przyjechał w 1953 roku, po tym jak kurator bydgoski przeniósł go z dniem 1 września 1953 do Szkoły Podstawowej w Marcinkowie (gmina Purda)¹⁵. Tutaj w latach 1953–1955 był nauczycielem szkoły wiejskiej, a od 1956 do 1972 – jej kierownikiem. W okresie 1955–1956 Eugeniusz Strygner piastował urząd kierownika Wydziału Oświaty powiatu olsztyńskiego z siedzibą w Barczewie. Do PPR należał od 8 lutego 1946, a do PZPR – od 15 grudnia 1948, uchodził za „uznanego działacza ruchu robotniczego”. Wykazywał dużą aktywność w pracach olsztyńskich KW PZPR, KP PZPR i KM PZPR. W latach 1946–1950 piastował mandat radnego olsztyńskich Wojewódzkiej Rady Narodowej i Powiatowej Rady Narodowej. Na mocy uchwały Rady Państwa z dnia 15 lutego 1956 roku (nr 0/42) został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi za zasługi w pracy społecznej jako działacz Frontu Narodowego z terenu ówczesnego województwa olsztyńskiego¹⁶. Ponadto w 1958 roku startował w wyborach do Gromadzkiej Rady Narodowej w Purdzie z okręgu wyborczego nr 2 i zajął na liście drugie miejsce, co oznacza, że stał się członkiem tego organu¹⁷. Na rentę nauczycielską przeszedł 1 września 1972 roku po 57 latach pracy. Jego świecki pogrzeb – jako osoby szczególnie zasłużonej dla regionu – odbył się 9 października 1979 roku o godz. 11.30 w Olsztynie na koszt wojewody olsztyńskiego. Zmarły spoczął w Alei Zasłużonych¹⁸.

W szczycieńskim LO Zuzanna Pawłowska uczyła dwóch przedmiotów: języka angielskiego i języka polskiego. W roku szkolnym 1954/1955 jej nazwisko nie figuruje

¹⁴ Zob. np.: J. Leśniewski, *Fragmenty pamiętnika. Lata 1945–52*; <http://nowa.loszczytno.edu.pl/absolwencilo/lesniewski.pdf> (10 II 2025); J. Leśniewski, *Prof. Michał Leśniewski 1896–1966 r. Pierwszy Dyrektor Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie 1945–1953 r.*; http://nowa.loszczytno.edu.pl/absolwencilo/lesniewski_dyrektor.pdf (10 II 2025).

¹⁵ W Marcinkowie Eugeniusz Strygner przez 15 lat pełnił funkcję sekretarza POP PZPR i przez 4 lata sekretarza propagandy Komitetu Gminnego PZPR w Purdzie.

¹⁶ Uchwała Rady Państwa z dnia 15 lutego 1956 roku, nr 0/42, poz. 491, s. 563; <https://dziennikustaw.gov.pl/M1956039049101.pdf> (8 II 2025).

¹⁷ Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie z 10 IV 1958, nr 2, poz. 9, s. 27; https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/645097/0002_NDIGCZAS038737_104271111.pdf (8 II 2025).

¹⁸ Dziękuję Pani dr Dominice Agacie Myślak z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie za pomoc w kwerendzie i przygotowanie materiału archiwalnego na temat Eugeniusza Strygnera. W Archiwum Państwowym w Olsztynie jegoteczka ma sygnaturę 1141/9260. Moje informacje o ojcu Zuzanny Pawłowskiej pochodzą głównie z tego źródła.

już w składzie Rady Pedagogicznej LO, pojawia się za to wśród nauczycieli Szkoły Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącego w Pisz. O okolicznościach pojawienia się tam Zuzanny Pawłowskiej i trudnym okresie sprawowania przez nią urzędu dyrektorskiego napisano w kronice szkolnej lokalnego Liceum Ogólnokształcącego:

Od 1 września 1953 r. dyrektorem ponownie zostaje ob. Własienko Mikołaj, gdyż Niesio-będzki Władysław złożył rezygnację. Maturę w 1953 r. złożyło 26 uczniów. Ciekawa była przeprowadzona wiosną wizytacja przez naczelnika szkół średnich w Olsztynie ob. Wyczółkowską Marię. Wizyta ta miała wpływ na zmianę dyrektora. **Od 1 września 1954 r.** dyrektor Własienko Mikołaj przenosi się do województwa białostockiego, a **dyrektorem szkoły zostaje ob. Pawłowska Zuzanna ze Szczytna**. Okres jej dyrektorowania, to okres niesnasek i tarć wewnątrz grona, co ujemnie wpłynęło na wyniki nauczania i wychowania. (...) Jesienią, a konkretnie w listopadzie 1956 r., **ob. Pawłowska Zuzanna musiała zrezygnować ze stanowiska dyrektora**, a dyrektorem szkoły został Niesio-będzki Władysław.¹⁹

Tak więc po dwóch latach sprawowania funkcji dyrektorskiej w piskim LO Zuzanna Pawłowska, po złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska, od 15 listopada 1956 przeszła na etat nauczycielki języka polskiego w tej samej szkole. Jako polonistka przepracowała tutaj kolejne 12 lat, do 1968 roku. W Pisz. wspomagała także dydaktycznie Liceum Ogólnokształcące dla Pracujących oraz Technikum Ekonomiczne, ucząc języków polskiego i angielskiego.

W kronice piskiego Liceum Ogólnokształcącego odnotowano nazwisko Zuzanny Pawłowskiej jeszcze parokrotnie: 1) „W czasie wakacji [1968]²⁰ członkowie ZMS pod opieką kol. mgr Zuzanny Pawłowskiej brali udział w ochotniczym hufcu pracy (s. 9–10); 2) „1 września [1954] dyrektorem szkoły została Zuzanna Pawłowska ze Szczytna (s. 49)”; 3) „W roku szkolnym 1955/56 w LO działały następujące organizacje młodzieżowe (w nawiasach nazwiska opiekunów): ZMP (Zuzanna Pawłowska), Samorząd Szkolny (Antoni Popowski), Szkolne Koło Przyjaciół Związku Radzieckiego (Helena Laskowska). PCK (Ludwika Ruszczyńska), Szkolne Koło Odbudowy Warszawy (Kazimierz Sobczak) oraz SKS (Wiktor Selemańska i Feliks Michałowski)”, s. 50; 4) w tabeli dyrektorów piskiej szkoły (s. 79)²¹. Do 1957 roku Zuzanna Pawłowska opiekowała się szkolnym kołem Związku Młodzieży Polskiej, a po nim – Związku Młodzieży Socjalistycznej.

W 1963 roku Zuzanna Pawłowska podjęła na Wydziale Filologiczno-Historycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku uzupełniające studia polonistyczne, które ukończyła, uzyskując tytuł zawodowy magistra filologii polskiej (1965). W 1968

¹⁹ Wszystkie cytaty pochodzą z *Kroniki szkoły*; [https://www.muzeumziemipiskiej.pl/download/Znad Pisy nr 3.pdf](https://www.muzeumziemipiskiej.pl/download/ZnadPisy%20nr%203.pdf) (8 II 2025). Pogr. – G.O.

²⁰ Uzupełnienia w nawiasach kwadratowych pochodzą ode mnie.

²¹ Zob. *Kronika LO w Pisz*; <https://www.1lo.pisz.pl/historia-szkoly/> (7 II 2025).

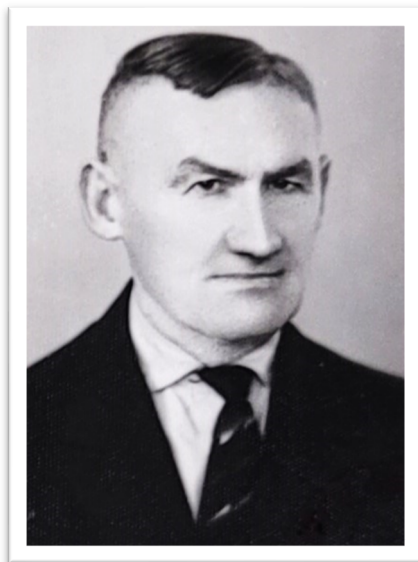
przeprowadziła się wraz z mężem z Pisza do Olsztyna²². Najprawdopodobniej podjęła jeszcze pracę w Technikum Chemicznym w Olsztynie i pracowała w nim co najmniej do 1974 roku, o czym świadczą informacje zawarte w życiorysie jej ojca z 25 marca 1974.

Profesor Zuzanna Pawłowska zmarła w piątek 10 sierpnia 2007 roku w Olsztynie, przeżywszy 81 lat. Została pochowana na tutejszym cmentarzu komunalnym przy ulicy Poprzecznej (kwatery G 49, rząd 6, numer grobu 23) we wspólnej mogile z Janem Pawłowskim.

²² W Piszcu Jan Pawłowski był zatrudniony na etacie zawiadowcy stacji kolejowej.

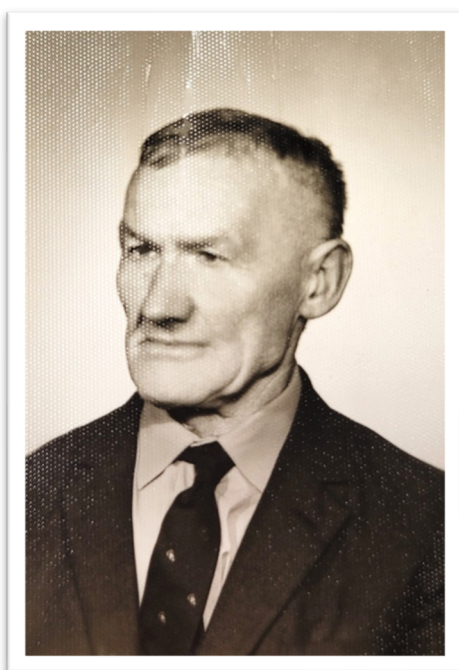
ANEKS FOTOGRAFICZNY²³

OJCIEC

Ryc. 1. Portret Eugeniusza Strygnera w legitymacji partyjnej z 1967 roku.

Źródło: Archiwum Państwowe w Olsztynie (sygn. 1141/9260)

Ryc. 2. Portret Eugeniusza Strygnera w legitymacji emeryckiej (1972).

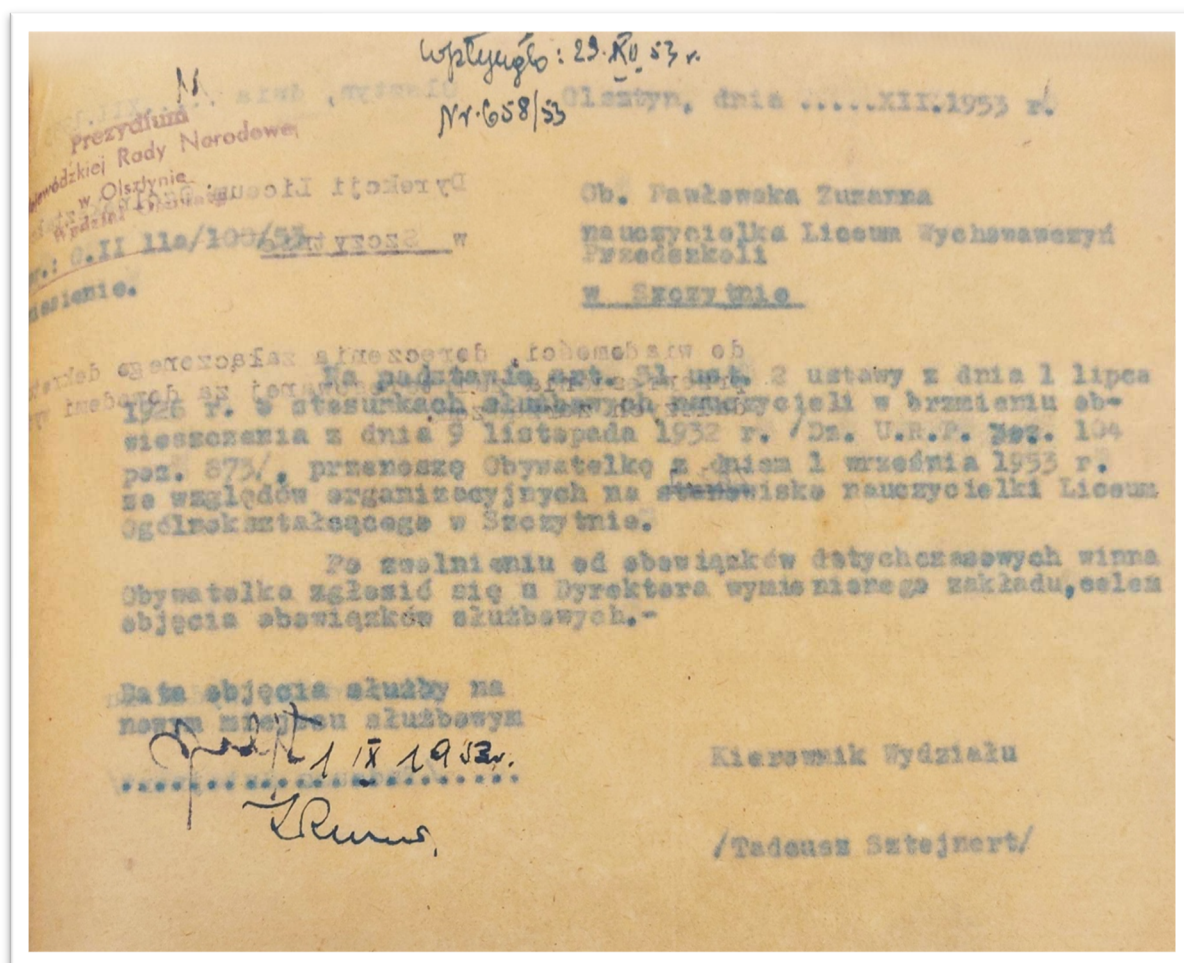
Źródło: Archiwum Państwowe w Olsztynie (sygn. 1141/9260)

²³ Ryciny bez podanego źródła pochodzą z archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie.

Z ŻYCIA SZKOŁY

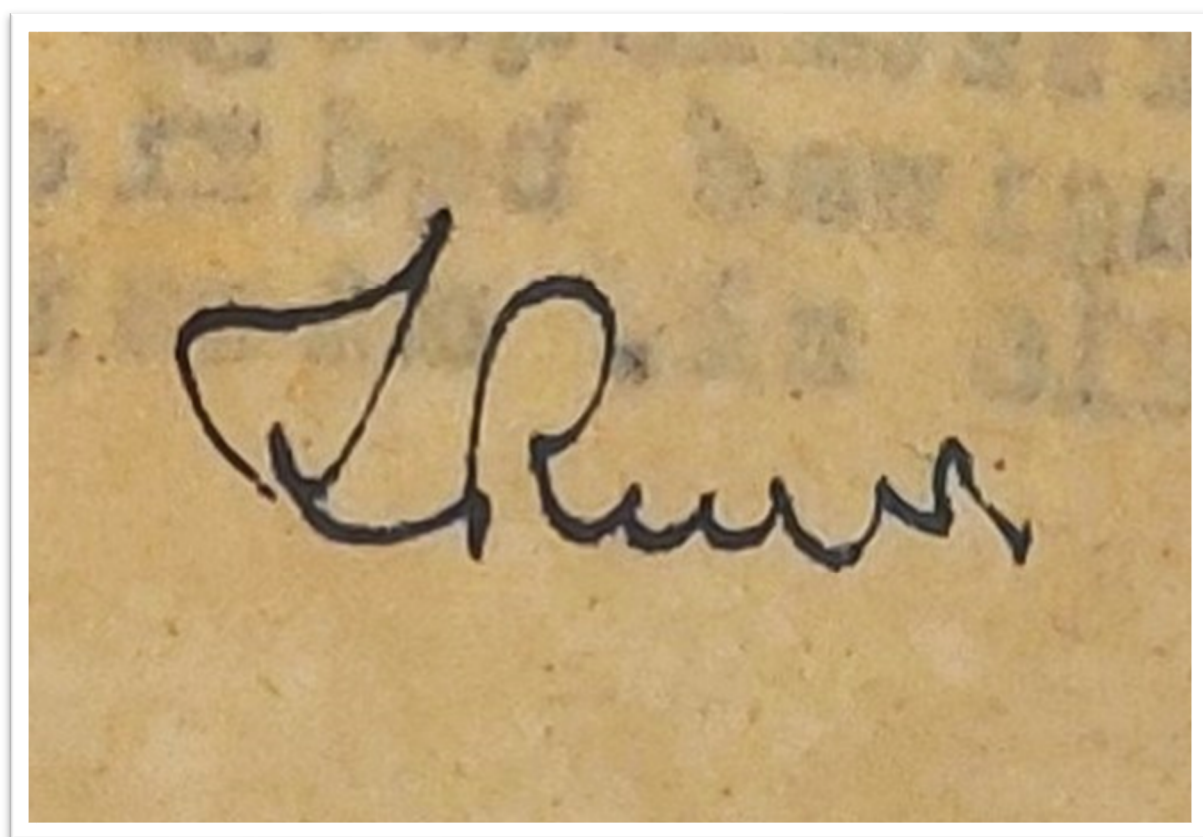
Ryc. 3. Widok na budynek szkoły, w której w latach 1946–1970 funkcjonowało m.in. Liceum Ogólnokształcące i w którym Zuzanna Pawłowska była w roku szkolnym 1953/1954 dyrektorką oraz nauczycielką języków polskiego i angielskiego. Szczytno, ul. Jana Kasprowicza 1.

Ryc. 4. Decyzja o przeniesieniu Zuzanny Pawłowskiej z Państwowego Liceum Pedagogicznego dla Wychowawczyń Przedszkoli do Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie (11 XII 1953).

Ryc. 5. Karta z kroniki LO z lat 1945-1970 napisanej przez profesorów Alinę Wrońską i Romana Kasprzowicza. W r. szk. 1953/1954 po raz pierwszy i ostatni w składzie Rady Pedagogicznej — prof. Zuzanna Pawłowska.

Ryc. 6. Podpis Zuzanny Pawłowskiej (23 XII 1953).

MIEJSCE SPOCZYNKU

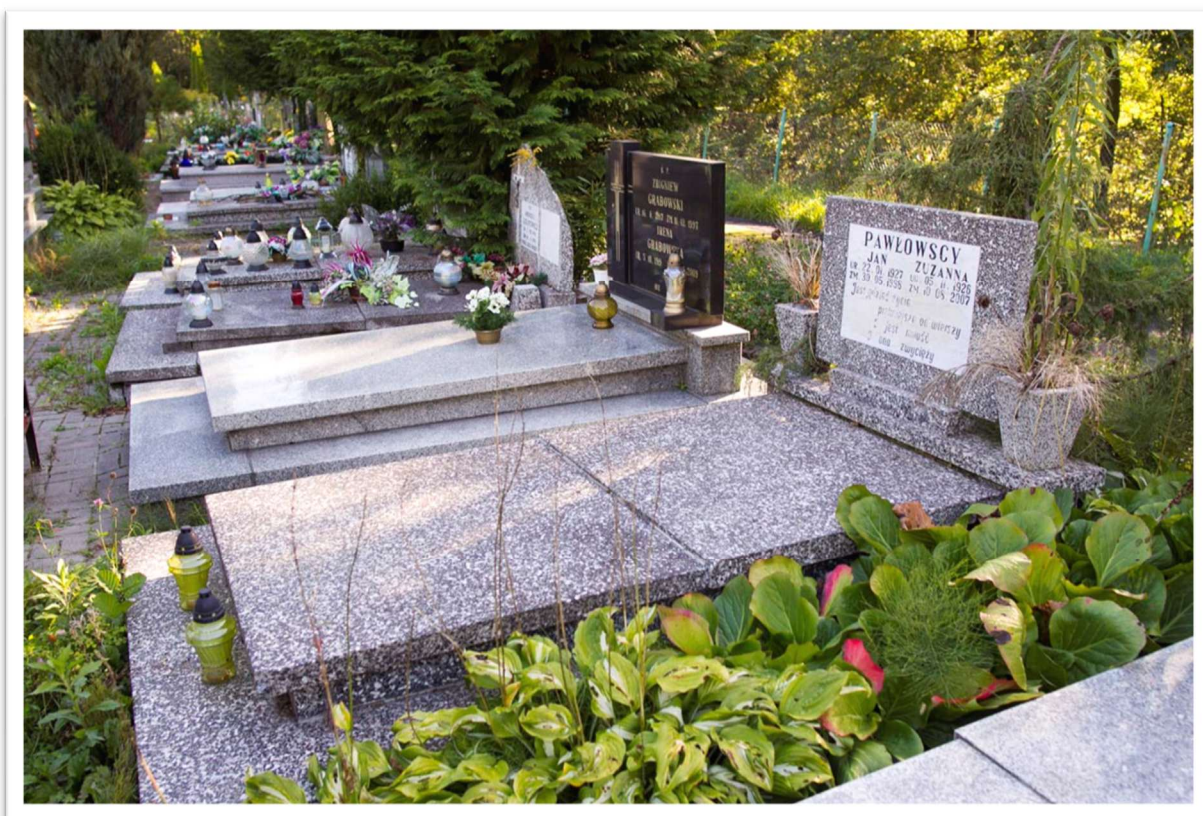
**Ryc. 7. Mogiła Rodziców i siostry Zuzanny Strygner (Pawłowskiej)
na cmentarzu komunalnym w Olsztynie przy ul. Poprzecznej.**

Źródło: <https://msipmo.olsztyn.eu/zck/imapsrv/filerep/osipRepPliki/66490/view> (8 II 2025)

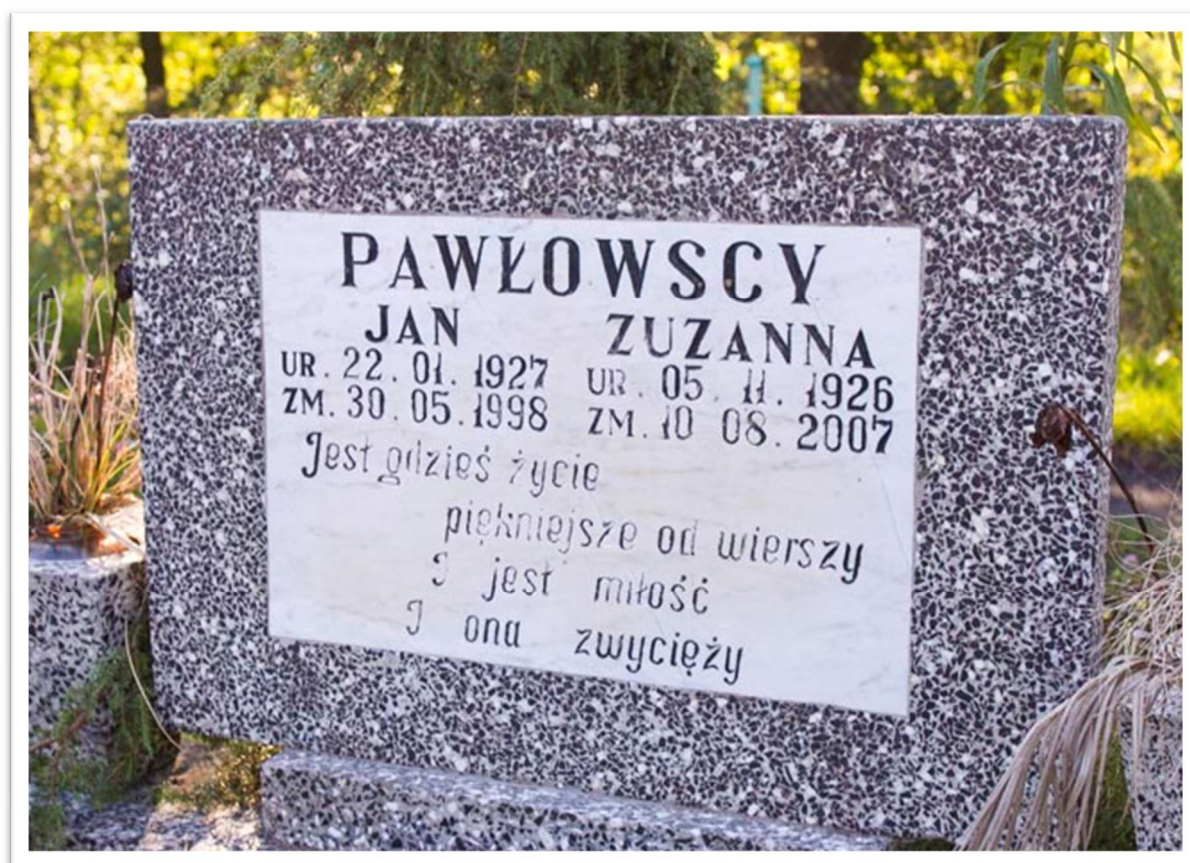
Ryc. 8. Tablica inskrypcyjna na mogile Rodziców i siostry Zuzanny Strygner (Pawłowskiej).

Źródło: <https://msipmo.olsztyn.eu/zck/imapsrv/filerep/osipRepPliki/66490/view> (8 II 2025)

**Ryc. 9. Mogiła Zuzanny i Jana Pawłowskich na cmentarzu komunalnym
w Olsztynie przy ul. Poprzecznej.**

Źródło: <https://msipmo.olsztyn.eu/zck/imapsrv/filerep/osipRepPliki/27373/view> (7 II 2025)

Ryc. 10. Tablica inskrypcyjna na mogile Zuzanny i Jana Pawłowskich.

Źródło: <https://msipmo.olsztyn.eu/zck/imapsrv/filerep/osipRepPliki/27373/view> (7 II 2025)

*Archiwalny materiał kadrowy LO zeskanowała Anna Tobolewska
Biogram napisał i całość opracował dr hab. Grzegorz Ojcewicz*